

PROFESJONSOPPGAVE

Det kompetente barnet

I lys av Albert Banduras sosialkognitive teori – hvordan pedagogens
verdisyn kan påvirke barns hverdagsmestring

Utarbeidet av:

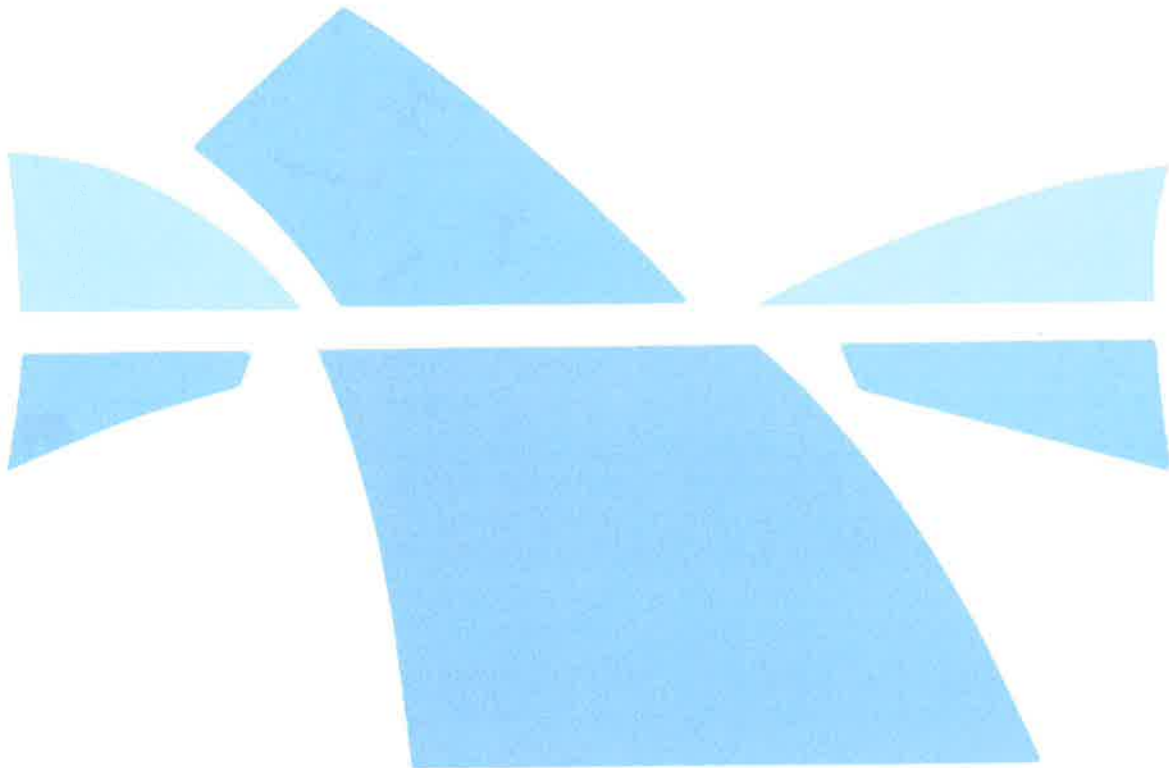
Bente Børstad

Studium:

Førskolelærerutdanning, deltid, kull 2009

Innlevert:

Høst 2012

Forord

Arbeidet med denne fagoppgaven har vært både utfordrende og lærerikt. Det har vært tidkrevende og det har vært spennende. Jeg har mange å takke for god hjelp og støtte i denne sammenheng. I første omgang vil jeg rette en stor takk til mine kolleger i Regnbuen barnehage. Dere gjør en fantastisk jobb og har hatt stor betydning for meg både på arbeid og i forbindelse med studietiden min. På grunn av dere har jeg fått muligheten til å prøve ut mine ideer og blitt møtt med positive og velvillige innstillinger.

En stor takk går også til barnehagene hvor jeg gjennomførte innsamling av data. Jeg setter stor pris på deres positive innstilling og villighet til å bidra i denne prosessen.

Jeg vil også takke klassen. Dere er en flott gjeng med godt humør og pågangsmot. En spesiell takk til Kine, Tor – Egil, Elisabeth og Silje for godt samarbeid og gode samtaler. Sist, men ikke minst, takker jeg Sølvi Thuv. Du har hatt en uvurderlig betydning for min utvikling gjennom studiene. Du har utfordret meg, stilt krav som står i samsvar med mine krav til meg selv og du har motivert meg til å få fram det beste i meg. Tusen takk!

Innhold

1.0 Innledning – Mestring og det kompetente barnet.....	3
1.1 Bakgrunn – mestring, det kompetente barnet og pedagogens verdisyn.....	3
1.2 Perspektiv og teorigrunnlag - på vei mot et mål	4
2.0 Albert Banduras sosialkognitive teori – i tilknytning til min førforståelse på jakt etter en problemstilling	5
2.1 I lys av Albert Bandura: den sosialkognitive teoriens grunnleggende prinsipper; personlig kompetanse - mestringsforventninger, rollemodeller og miljø	5
2.2 Min førforståelse – hvordan er verdisyn og mestring knyttet sammen?	7
2.3 Valg av problemstilling – nøkkelordene viser vei	8
3.0 Metodisk fremgangsmåte	10
3.1 Observasjon	11
3.2 Intervju	11
3.3 Innsamling av data – valg og fremgangsmåte	12
4.0 Drøfting – tolkning av data i lys av den sosialkognitive teorien.....	13
4.1 Drøftingens oppbygning.....	13
4.2 «Å oppleve mestring, å få til noe, er en god følelse også for de minste barna» - Mestringsforventninger og autentiske mestringsopplevelser	15
4.3 «De må vise respekt» - om verdisyn, rollemodeller og verbal overtalelse.....	16
4.4 I lys av Albert Banduras sosialkognitive teori – pedagogens verdisyn og barns hverdagsmestring	19
5.0 Til slutt: Ei jente på to år: «Dæ hær dæ didd e t!». Sosialkognitiv teori – balansegangen mellom utfordring og mestringsforventning	21
Vedlegg 1 Brev til barnehagen.....	24
Vedlegg 2 Presentasjon av informantene	25
Vedlegg 3 Intervjuguide til fagoppgaven.....	26
Vedlegg 4 Utdrag fra rådata	27

1.0 Innledning – Mestring og det kompetente barnet

Opplevelser og erfaringer fra praksis har ført til valg av tema. Mestring er det jeg ønsker å fokusere på. Det har vært en prosess å velge hva som skulle være hovedfokus fordi jeg har hatt ulike tanker om hva jeg brant mest for å forske på. Det ble derfor naturlig å reflektere litt rundt tema mestring, noe jeg gjorde gjennom å tenke på hva jeg hadde opplevd i praksis og hva jeg ville finne ut mer.

Etter å ha reflektert rundt tema ble det klart at jeg ville finne ut mer om hvordan pedagogens verdisyn kunne påvirke barns hverdagsmestring. Perspektiv og teorigrunnlag ble valgt fordi Albert Banduras sosialkognitive teori er relevant i forbindelse med mestring, og fordi jeg er opptatt av både indre og ytre faktorer i denne sammenheng. Målet med oppgaven er å finne ut hvordan Albert Banduras sosialkognitive teori kan ses i sammenheng med pedagogens verdisyn og barns hverdagsmestring, og hvordan dette kommer til syne i praksis.

Oppgaven begrenses gjennom å fokusere på mestring i påkledningssituasjoner, samt at jeg har valgt ut de elementene jeg fant mest relevante i den sosialkognitive teorien.

Bakgrunn for valg av tema kommer først, før jeg går videre til perspektiv og teorigrunnlag. Etter dette, følger teorikapitlet hvor jeg gjør rede for Albert Banduras sosialkognitive teori, samt min førforståelse og valg av problemstilling. Deretter kommer en kort begrepsavklaring i forhold nøkkelordene i problemstillingen, fulgt av metodekapitlet. I drøftingen tar jeg utgangspunkt i datainnsamlingen som tolkes i lys perspektiv og teorigrunnlag.

Det finnes ulike innfallsvinkler knyttet til å skrive rapporter. Personlig har jeg valgt å ta utgangspunkt i praksis og knytte til teori. Av den grunn bunner bakgrunnen for valg av tema i en praksisfortelling.

1.1 Bakgrunn – mestring, det kompetente barnet og pedagogens verdisyn

I en påkledningssituasjon i barnehagen legger en gutt på tre år seg oppå klærne han skal ha på seg og sier: «Jeg kan ikke, jeg kan ikke». Jeg imøtekommer gutten gjennom å sette meg ned ved siden av ham og legger buksen til rette på gulvet. «Hm, buksa har to bein, og du har to bein som jeg tror passer perfekt i den». Gutten ser tankefullt på meg før han igjen uttrykker: «jeg kan ikke»! Jeg tenker i mitt stille sinn at jeg skal nok vise deg at du kan, og fortsetter: «Kom igjen, vi begynner med den ene foten. Se om du finner åpningen og får inn foten din der». Treåringen er fortsatt nølende, men tar etter en stund foten sin inn i buksa slik at foten kommer ut på riktig sted. «Oi, der kom det visst ut en fot... men hvor er den andre

foten?» uttrykker jeg med undring. Gutten ler og trer raskt den andre foten inn, reiser seg opp for å heise på seg buksa og uttrykker entusiastisk: «Jeg klarte det, jeg klarte det!»

Noen dager senere i en påklednings situasjon har jeg tidligvakt og skal gå først ut. Den samme gutten følger meg ut i gangen og observerer mens jeg finner frem utebuksa. Han ser på meg med glimt i øyet og sier: «Først tar du en fot, så tar du den andre». Han smiler mens jeg gjør dette og når jeg er ferdig klapper han med hendene og roper gledelig: «Du klarte det! Så bra!».

Med bakgrunn i blant annet denne opplevelsen, ble det klarere for meg hva jeg ønsket å forske på. Det handler om verdisyn, mestring og hverdagssituasjoner. Mestring står sentralt i mitt verdisyn. At pedagogen evner å gi barna opplevelsen av mestring, anser jeg som en viktig del av hverdagen i barnehagen. Sett fra mitt ståsted, henger pedagogens verdisyn og barns hverdagsmestring nært sammen. For å belyse denne oppgaven, vil det nå være naturlig å velge egnet perspektiv og teorigrunnlag.

1.2 Perspektiv og teorigrunnlag - på vei mot et mål

Når det gjelder valg av perspektiv og teorigrunnlag hadde jeg flere muligheter. Vygotskys sosiokulturelle teori kunne vært knyttet til sammenhengen mellom pedagog, barn og kontekst. Piagets kognitive læringsteori kunne satt fokus på stadietenkning og pedagogens verdisyn. Fordi jeg er opptatt av mestring og det kompetente barnet, og både det indre og det ytre, ble mitt valg rimelig fort klart; jeg heller imot Albert Banduras sosialkognitive teori, hvor både det sosiale og det kognitive vektlegges. Det fremtrer ikke et tydelig skille mellom perspektiv og teorigrunnlag, disse vil ha en naturlig sammenheng i rapporten.

På bakgrunn av rapportens omfang, ser jeg det nødvendig å gjøre noen begrensninger i forhold til valg av perspektiv og teorigrunnlag.

Begrensninger – hva vil jeg fokusere på?

Jeg har valgt å begrense oppgaven gjennom å vektlegge mestringsforventninger innen den sosialkognitive teorien. Herunder blir autentiske mestringsopplevelser og verbal overtalelse sentralt. Disse to hovedkildene finner jeg interessante med tanke på at de kan knyttes mot verdisyn og mestring, barnet og pedagogen, det indre og det ytre.

En annen forklaring på at jeg valgte disse to hovedkildene er at de kan ses i sammenheng med praksisfortellingen jeg innledet med. Det er da naturlig for meg å tro at disse to hovedkildene

vil kunne være av betydning under tolkningen av datainnsamlingen. På den måten kan dette valget bidra til en tydeliggjøring av hvordan den sosialkognitive teorien fungerer i praksis. Begrensningene jeg har gjort og utvalgte begreper vil bli nærmere forklart i teorikapitlet som følger.

2.0 Albert Banduras sosialkognitive teori – i tilknytning til min førforståelse på jakt etter en problemstilling

Valget med å ha teorikapitlet her, er bevisst fordi jeg anser det som nødvendig å gi et innblikk i Albert Banduras sosialkognitive teori, før jeg sier noe om min førforståelse. Denne teorien er av stor betydning i rapporten, og min førforståelse må derfor også ses i lys av dette.

Problemstilling og begrepsavklaringer følger også senere i dette kapitlet.

2.1 I lys av Albert Bandura: den sosialkognitive teoriens grunnleggende prinsipper; personlig kompetanse - mestringsforventninger, rollemodeller og miljø

I denne rapporten skal teori, praksis og datainnsamling knyttes til hverandre i lys av en sosialkognitiv tenkning. Derfor ser jeg en nødvendighet i å skissere denne teorien, noe som naturlig leder meg tilbake til teoriens grunnlegger Albert Bandura.

Bandura, en kanadiskamerikansk psykolog, er kjent for å ha utviklet den sosialkognitive teorien. Sentralt i teorien er personlig kompetanse. Bandura mener den personlige kompetansen hos barn utvikles på bakgrunn av en gjensidig påvirkning mellom mestringsforventninger, rollemodeller og miljø. Denne gjensidige påvirkningen vil, ifølge den sosialkognitive teorien, påvirke og få konsekvenser for den sosiale utviklingen (Manger 2012:25).

I sin teori bruker Bandura begrepet den resiproke determinisme om det gjensidige samspeillet mellom et barns adferd og det aktuelle miljøet det befinner seg i. I denne sammenheng vil personfaktorer hos barnet være av betydning. Disse faktorene kan være tidligere kunnskaper eller barnets ferdigheter, men den personfaktoren Bandura vektlegger mest i denne sammenhengen er *mestringsforventning*. Mestringsforventninger handler om barnets tro på egen kompetanse, og påvirkes av miljø og situasjon (Manger 2012: 26).

Barnets forventning om mestring påvirkes av dets tolkning av informasjon. Tolkningen kan deles inn i fire hovedkilder:

- *Autentiske mestringsopplevelser*
- Vikarierende erfaringer
- *Verbal overtalelse*
- Fysiologisk tilstand (Manger 2012:26-27).

Bandura legger vekt på autentiske mestringsopplevelser, og refererer til viktigheten av at barnet blir gitt oppgaver som fører til progresjon og et ønske om å mestre mer og mer krevende oppgaver. Autentiske mestringsopplevelser handler om å erfare og kjenne igjen mestringsopplevelser, og å kunne dra nytte av denne mestringen i andre liknende situasjoner (Manger 2012). Pedagogens oppgave vil da være å gi utfordringer som barnet kan strekke seg mot, samtidig som det må være realistisk at barnet faktisk kan klare det. Her er det snakk om å finne en balansegang.

Et annet viktig element i denne sammenhengen er tilbakemeldingene barnet får fra pedagogen, hvordan pedagogen kommuniserer med barnet for å motivere til mestring, altså verbal overtalelse. Dette handler om pedagogen som rollemodell. Balansegangen mellom å uttrykke overraskelse når barnet lykkes og å konkretisere hva som var bra i barnets handling, vil også her være sentral (Manger 2012:27-28). *Balansegang* er altså et nøkkelord når det gjelder mestringsforventning, både i forhold til autentiske mestringsopplevelser og verbal overtalelse. Dette vekker min interesse.

I praksisfortellingen kommer det frem at barnet fikk en autentisk mestringsopplevelse og at verbal overtalelse var av betydning i den gitte situasjon. Guttens autentiske mestringsopplevelse, i form av at han mestret den gitte oppgaven, førte til at han fikk en positiv opplevelse som han igjen overførte til en liknende situasjon. Han kunne fortelle hvordan jeg skulle mestre å kle på meg utebuksa selv. I forhold til den verbale overtalelsen hadde kommunikasjonen mellom meg og barnet betydning fordi jeg ved bruk av verbal overtalelse klarte å motivere barnet til å utføre oppgaven. Barnet ble gitt en oppgave som det var realistisk å kunne mestre, på samme tid som barnet opplevde det som utfordrende. Dette utgjorde en balanse mellom utfordring og mestringsforventning.

”Mennesker skaber generelt et billede af sig selv og det, de kan, på grundlag af deres succeser og nederlag” (Kähler 2012: 28).

Slik jeg ser det viser dette at gutten hadde erfart mestring, han hadde følt det på kroppen. I tillegg følte han seg så trygg på fremgangsmåten i den gitte oppgaven at han kunne videreformidle den i ettertid.

Etter å ha vært innom bakgrunnen for valg av tema og mitt valg av perspektiv og teorigrunnlag, gir jeg i det følgende et innblikk i min førforståelse. Denne ses i forhold til verdisyn og mestring.

2.2 Min førforståelse – hvordan er verdisyn og mestring knyttet sammen?

Min førforståelse tilsier at pedagogen til tider gjør mye av det barna kan gjøre selv i hverdagssituasjoner. Dette vil jeg undersøke nærmere. Er det slik at pedagogen er for «hjelpsom», og har dette sammenheng med pedagogens verdisyn? Hvordan kan i så fall dette påvirke barnet?

Hvis pedagogens verdisyn bygger på at barnet er kompetent, har et ønske om å mestre og vil lære, mener jeg dette vil overføres til barnet. Jeg tror barnet vil oppleve at det kan, og at dette igjen vil føre til at barnet vil. På den måten tenker jeg at barna vil utfordre seg selv og møte utfordringer som blir gitt, med en positiv innstilling. Barn som opplever at pedagogen tror på dem og gir dem passende utfordringer vil, etter mitt anseende, få lagt et grunnlag som kontinuerlig vil gjøre dem bedre rustet til å møte utfordringer også senere i livet, enten det gjelder skole eller jobb.

Sett fra et annet synspunkt, tenker jeg at barn som ikke får prøve selv, vil heller ikke oppleve eller vise selvstendighet. På den ene siden kan konsekvensen være at barn som blir gjort mye for, tenker at det er mye enklere å bare la andre gjøre det istedenfor å prøve selv. På den andre siden kan det oppleves sånn at det ikke er noen som forventer og tror at de selv skal klare det, og av den grunn påvirke deres tro på seg selv.

Pedagogens verdisyn kommer til uttrykk gjennom holdninger og handlinger, noe som vil ha betydning for hvordan pedagogen fremstår som rollemodell. Slik jeg ser det, vil barnets mulighet til å få autentiske mestringsopplevelser være avhengig av pedagogen. Verdisynet har betydning for tilrettelegging og motivasjon til mestring. Verbal overtalelse vil, i forhold til min førforståelse, også styres av pedagogens verdisyn.

I tråd med Albert Bandura, tenker jeg at det er en sammenheng mellom mestringsforventninger, rollemodeller og miljø, og at dette vil ha stor betydning for

utviklingen av barnets personlige kompetanse. Jeg vil finne ut mer om dette, og er på jakt etter en egnet problemstilling.

2.3 Valg av problemstilling – nøkkelordene viser vei

Etter nærmere refleksjon rundt bakgrunn og førforståelse, knyttet til Albert Banduras sosialkognitive teori, skilte enkelte nøkkelord seg ut; Hverdagssituasjoner, mestring og pedagogens verdisyn. Ved hjelp av disse begrepene forsøkte jeg å finne en passende problemstilling for det jeg ville finne ut mer om, og endte opp med:

«I lys av Albert Banduras sosialkognitive teori; På hvilken måte kan pedagogens verdisyn påvirke barns hverdagsmestring?»

Det vil nå være naturlig med en kort begrepsavklaring med tanke på de sentrale begrepene i problemstillingen.

Banduras sosialkognitive teori – pedagogens verdisyn og barns hverdagsmestring

Valg av perspektiv og teorigrunnlag handlet, som nevnt, om at den sosialkognitive teorien belyser de mest aktuelle sidene av det jeg ønsker å finne ut mer om.

Personlig kompetanse ses i sammenheng med mestringsforventninger, rollemodeller og miljø. Andre relevante begreper i teorien er, som nevnt ovenfor, autentiske mestringsopplevelser og verbal overtalelse, som kan knyttes opp mot barnets personlige kompetanse og pedagogens verdisyn.

«Selvkompetencen udgør en komponent i den socio – kognitive teori, som sammen med andre faktorer er med til at styre vores tanker, motivation og handlinger» (Kähler 2012: 31).

Den sosialkognitive teorien tilsier at de kognitive prosessene, det indre, har betydning for hvordan individet påvirkes av hendelser (ytre påvirkning), og at individet på samme måte kan påvirke miljøet det er en del av, avhengig av personlig kompetanse (Gulbrandsen 2006:324-325). Troen på egen mestring, altså mestringsforventning, legger grunnlaget for at barnets personlige kompetanse kommer til uttrykk i handlinger. Pedagogens oppgave blir da å støtte og motivere barnet til å oppnå sine ønsker og mål.

Sett fra mitt ståsted viser dette at pedagogens verdisynd, og dermed pedagogen som rollemodell, er avgjørende med tanke på personlig kompetanse og hverdagsmestring. Dette vil jeg se nærmere på.

Pedagogens verdisynd

Verdisynd handler for meg om hva som ligger til grunn for våre tanker og handlinger. Det er det som legges vekt på, det som er viktig i et menneskes liv, det er holdninger. Erfaringer og opplevelser legger grunnlaget for verdisyndet, og siden livet har mye å by på vil verdisyndet kunne være i stadig endring. Med andre ord vil dannelsingsprosesser påvirke verdisyndet gjennom en gjensidig påvirkning mellom mennesker vi møter og hvilken kontekst vi er i. Verdisynd er en del av mennesket, det er meg og jeg er i stadig utvikling.

«Det handler om noe som er betydningsfullt, noe vi strekker oss mot eller vil ivareta. Verdier er ikke statiske, og endringer i samfunnet medfører også forandringer i hvordan mennesker betrakter hva som er sentrale verdier» (Tholin 2008: 62).

Tholin (2008) viser til Arneberg og Overland (1997:45) sin isfjellmodell som illustrerer hva som legger grunnlaget for handlinger. Her kommer det frem at verdier, normer og holdninger har betydning for det som skjer i praksis. Refleksjon vil kunne bidra til å forstå egne holdninger, og dermed tydeliggjøre bakgrunnen for handlingene som utføres. Pedagogens verdisynd er grunnlaget for synet på barn.

Arbeidet i barnehagen fører til at mange valg må tas i løpet av en dag. Her vil det variere om valgene er bevisste og tas på bakgrunn av eget verdisynd, eller om det skjer av gammel vane og skyldes manglende refleksjon. I slike tilfeller kan samsvaret mellom verdi og handling komme i konflikt (Gunnestad 2007:35).

Hverdagsmestring

Hverdagsmestring handler for meg om at barna klarer seg i hverdagen. Det handler om balansegangen mellom å mestre og å ha noe å strekke seg etter. I denne forbindelse tenker jeg først og fremst på de dagligdagse rutinene som barna møter i barnehagen. Det innebærer blant annet måltider, håndvask og påkledning. Siden hverdagsmestring her er begrenset til påkledningssituasjoner, ønsker jeg å si litt om mestring i denne sammenheng.

Påkledning kan være en utfordring for barna, men også for de ansatte i barnehagen. De ansatte har et ansvar for å la barna prøve selv, vise tålmodighet og respekt, samt å gi barna

motivasjon og anerkjennelse i form av tilbakemeldinger på hva de kan få til.

Garderobesituasjonen kan til tider være stressende og det er ikke alltid like lett å ha barnas mestringsopplevelse i fokus. Hvis en begynner i det små, og tar et skritt av gangen, tror jeg en kommer langt på vei mot å påvirke barns hverdagsmestring på en positiv måte. Hvis barna fra tidlig av får erfaring med å mestre og opplever at de er kompetente, vil dette legge grunnlaget for det miljøet og den atmosfæren som oppstår i garderobesituasjonen.

Neste steg i denne fagoppgaven blir å gi et nærmere innsyn på det metodiske området.

3.0 Metodisk fremgangsmåte

I Dalland 2007 kommer det frem at en metode er et redskap som benyttes for å fremskaffe kunnskap og gi hensiktsmessige data for å gi svar på en problemstilling. Valg av metode vil ha betydning for det faglige utfallet av undersøkelsen. I det følgende ønsker jeg å gi en innføring om metodebruk, samt å begrunne mine valg i den forbindelse.

Valg av metode

Valg av metode har vært av stor betydning. Slik jeg har formulert problemstillingen anså jeg det som mest hensiktsmessig å benytte kvalitativ metode for innsamling av data fordi en kvalitativ metode er praktisk gjennomførbart i denne sammenheng. Jeg tar sikte på å finne ut mer om pedagogens egne meninger, holdninger og erfaringer. Slik informasjon lar seg, i motsetning til i bruk av kvantitative metoder, ikke tallfestes eller måles (Dalland 2007: 84-85).

Innenfor de kvalitative metodene har jeg valgt observasjon og intervju. Når en tar i bruk mer enn en metode for å oppnå et mer tilfredsstillende svar på problemstillingen gjennom innhenting av data, er faguttrykket metodetriangulering (Dalland 2007:181).

Problemstilling og valg av perspektiv og teorigrunnlag ligger til grunn for at jeg tar i bruk metodetriangulering. Gjennom observasjonene får jeg et innblikk i hvordan pedagogen jobber i praksis, for deretter å kunne gjennomføre et intervju for å få en bedre forståelse av sammenhengen mellom pedagogens verdisyn og de holdningene og handlingene som kommer til uttrykk. Er det samsvar mellom det som blir sagt og det som blir gjort? Hvordan påvirker handlingene barna? Det vil nå være passende med en nærmere forklaring med tanke på mine metodevalg; observasjon og intervju.

3.1 Observasjon

Observasjon handler om å ta i bruk alle våre sanser. Inntrykk skal ivaretas og lagres, for så å bearbeides og tolkes. Observasjon kan være kvalitativ eller kvantitativ, avhengig av hva man ønsker å finne ut av og grad av strukturering. Med bakgrunn i at mitt fokus er kvalitativ innhenting av data, og at pedagogens verdisyn og påvirkning er målet, anser jeg det som naturlig at også observasjonene er kvalitative. Det vil i denne sammenheng være sentralt med en kort beskrivelse av hva kvalitativ observasjon er (Dalland 2007: 185 – 186).

Kvalitativ observasjon

Kvalitativ observasjon vektlegger samspill og relasjoner. En helhetsforståelse står i fokus. En prosessorientert tilnærming ligger til grunn for å forstå individet i den aktuelle konteksten det befinner seg i. Subjektivitet er sentralt i en kvalitativ observasjon. Det handler om å finne ut hvorfor individet handler som det gjør, og det handler om bakgrunnen for disse handlingene. (Dalland 2007: 186 – 187).

Gjøsund og Huseby (2007) skriver at valg av observasjonsmetode vil ha stor betydning ved innhenting av data, det avhenger av hva som skal undersøkes. Jeg har valgt å bruke loggbok som observasjonsmetode, fordi jeg skulle observere påkledningssituasjonen i form av samhandling mellom barn og pedagog, og hvordan pedagogen legger til rette for barns mestring. Gjennom å skrive logg hadde jeg frihet til å skrive det jeg så og hørte, uten å skulle sette dette inn i et fastlåst skjema. Målet var å kunne observere, for så å gå inn å tolke i etterkant.

3.2 Intervju

Intervju som metode innebærer å få svar på relevante spørsmål. Det handler om å forstå situasjonen, ivareta det som uttrykkes og å skjønne betydningen av det som blir sagt. Siden forskningsintervju er gjeldende i denne fagoppgaven er det naturlig å ha et ønske om at svarene skal kunne gi bedre innsikt i helhetsbildet i forhold til tema og problemstilling, selv om jeg bare er i kontakt med to informanter. For at dette skal være mulig vil intervjuformen være av betydning, så spørsmålene ble utformet på forhånd. Jeg brukte kvalitativt forskningsintervju (Dalland 2007: 130 – 131).

Kvalitativt forskningsintervju

Tolkningen av det som blir sagt er avgjørende i et kvalitativt forskningsintervju, intervjueren må forstå innholdet i det som kommer til uttrykk. Hva er meningen med det informanten sier?

Evnen til å kunne forstå og tolke andre individer står sterkt i forbindelse med kvalitativt forskningsintervju (Dalland 2007: 133 – 134).

En forutsetning for å kunne gjennomføre det kvalitative forskningsintervjuet, er den mellommenneskelige situasjonen informant og intervjuer er en del av. De to har en gjensidig påvirkning på hverandre, noe som kan brukes bevisst. Gjennom å lytte og vise en genuin interesse for det informanten forteller, kan intervjueren legge til rette for at viktig og relevant informasjon kommer til uttrykk (Dalland 2007: 143).

3.3 Innsamling av data – valg og fremgangsmåte

Jeg ønsket å gjennomføre innsamling av data i to barnehager i Vefsn Kommune, og fikk positiv respons på dette ved første møte.

Gjennom å møte opp personlig i begge barnehagene fikk jeg snakke med de pedagogiske lederne ansikt til ansikt om min forespørsel. Jeg hadde med meg brevet hvor forespørselen forklares, og fikk i tillegg en dialog rundt hva jeg hadde tenkt å undersøke. Her kom det frem at tema var mestring, og mine metoder ville være observasjon og intervju. Begge pedagogene syntes det hørtet spennende ut.

Under neste møte i barnehagene fikk vi avtalt tid for innsamling av data. I den ene barnehagen skulle jeg inn på småbarnsavdeling, i den andre på søskenavdeling.

Forarbeid og gjennomføring av observasjon

Et par timer før observasjonene skulle gjennomføres, møtte jeg opp i barnehagene. Dette fordi jeg ønsket at barna skulle bli litt kjent med meg på forhånd, slik at det kanskje ble mer naturlig for dem under observasjonen. Jeg plasserte meg i et hjørne i gangen under selve observasjonen og hadde dermed god oversikt over garderoben. Observasjonen var systematisk fordi jeg på forhånd visste hva jeg skulle se etter, og jeg noterte det jeg observerte underveis.

Forarbeid og gjennomføring av intervju

Å utforme spørsmål til intervjuguiden var en utfordring. Spørsmålene skulle være relevante i forhold til problemstilling, i tillegg til at de skulle være åpne, men konkrete. Etter noen runder frem og tilbake, hadde jeg klart et utkast som jeg valgte å prøve ut på styreren i barnehagen hvor jeg jobber til daglig. Dette gav meg et bedre innblikk i hvordan spørsmålene kom til å fungere, og hvilke svar jeg kunne regne med å få.

Etter en refleksjon i forhold til dette prøveintervjuet valgte jeg å gjøre noen justeringer. Før jeg skulle intervju informantene valgte jeg å fortelle litt om problemstillingen, at mestring var sentralt i mitt eget verdisyn, og hva jeg legger i begrepet hverdagsmestring. I tillegg til denne endringen føyde jeg på et spørsmål som var konkret rettet mot mestring i påkledningssituasjoner.

Intervjuene ble gjennomført på en av de ledige avdelingene i barnehagene slik at det ikke skulle oppstå forstyrrelser. Jeg valgte å skrive ned det jeg klarte under selve intervjuet, og la spesielt vekt på å skrive ned nøkkelbegrepene for at disse ikke skulle bli glemt. Etterpå finskrev jeg intervjuet og valgte å skrive sammendraget om til bokmål. Dette var et valg jeg tok på bakgrunn av at jeg har liten erfaring med å intervju, og hadde da en formening om at det ville være lettere å gå inn å tolke data i etterkant hvis det var gjort på denne måten.

Etter å ha forklart mine valg av metoder og min fremgangsmåte i møte med barnehagene, anser jeg det som passende å gå videre til drøftingskapitlet.

4.0 Drøfting – tolkning av data i lys av den sosialkognitive teorien

I dette kapitlet er hensikten å tolke datainnsamlingen i lys av den sosialkognitive perspektivet og teorigrunnet, og å knytte dette opp mot problemstillingen. Personlig kompetanse utvikles på bakgrunn av troen på egen kompetanse, altså mestringsforventninger. Autentiske mestringsopplevelser og verbal overtalelse vektlegges i denne sammenheng. Pedagogen er av betydning i form av at verdisynet ligger til grunn for hvordan pedagogen møter og samspiller med barna. Dette er av betydning med tanke på pedagogen som rollemodell.

Miljø er, som tidligere nevnt, sentralt i den sosialkognitive teorien. I forbindelse med drøftingen har jeg imidlertid ikke valgt å trekke miljø inn i en egen del. Dette fordi jeg anser miljøet i denne sammenhengen som et resultat av samspillet mellom barn og pedagog. Det vil derfor fremtre naturlig underveis i drøftingen.

4.1 Drøftingens oppbygning

For å gi en oversiktlig og forståelig drøfting, samt at den står i samsvar med innfallsvinkelen jeg har valgt, vil det være hensiktsmessig å dele drøftingen inn i underkapitler. Her knytter jeg tolkning av data til problemstilling og sosialkognitiv teori. Personlig kompetanse er målet, sett

i forhold til den sosialkognitive teorien, noe som betyr at det vil være gjeldende under hele drøftingskapitlet.

Jeg har valgt å legge størst vekt på en observasjonssituasjon i hver av barnehagene. Dette fordi jeg mener det vil gi en klarere fremstilling av datainnsamlingen knyttet til den sosialkognitive teorien, og fordi det var disse enkelte episodene jeg bet meg merke i under observasjonene. De aktuelle observasjonssituasjonene varte over en lengre periode i disse tilfellene.

Observasjonssituasjon 1

Hos informant 1 observerer jeg pedagogen i samspill med ei jente på omtrent 1,5 år. Jenta tar kontakt med pedagogen, som sitter på gulvet i dialog med vaktmesteren, gjennom å pirke henne på armen. Pedagogen vier henne sin oppmerksomhet, og spør om jenta har lyst til å gå ut. De går ut i gangen, hvor pedagogen setter seg ned på kne og snakker med jenta om hvilke klær hun tror de skal finne frem. Pedagogen tar ned klærne og gir dem til jenta som igjen legger klærne på benken. Klærne utforskeres gjennom at hun tar lua på og av, hun lukker og åpner selene på regnbuxsa og prøver å få på ullsokken. Jenta får god tid til denne utforskningen.

Observasjonssituasjon 2

Hos informant 2 observerer jeg en situasjon mellom ei jente på fem og pedagogen. Jenta uttrykker at hun ikke vil ha på seg så mye klær, noe som gjelder både fleece, ull og dress. Pedagogen tar jenta med seg til døra for å se hvordan været er i dag og forteller at det er høst og begynner å bli kaldt ute.

Jenta finner etter hvert ut at hun skal kle på seg dress likevel, med strømpebukse og t – skjorte under. Dressen er tynn og pedagogen sier at hun tror det kan bli for kaldt. Jenta blir irritert og sier: «åååå!». Pedagogen svarer: «kom, så skal du får en hjelpende hånd». Jenta innfinner seg med situasjonen, tar av seg dressen og kler på seg varmere klær under.

Når det bare gjenstår å brette over, lurer pedagogen på om jenta syntes det var litt vanskelig. Hun sier ja, og får litt hjelp. De snakker om at ei jente står ute og venter på henne. Jenta smiler litt og lurer på om det er sant at noen venter på henne enda. «Ja, hun er en god venn og gode venner venter på hverandre», sier pedagogen. Jenta reiser seg opp, smiler og løper ut.

4.2 «Å oppleve mestring, å få til noe, er en god følelse også for de minste barna» -

Mestringsforventninger og autentiske mestringsopplevelser

I observasjonssituasjon 1 har jenta tydelige mestringsforventninger. Med en gang hun får klærne sine begynner hun å prøve seg frem med å kle på lua, åpne og lukke selene på regnbuksa og gjør et tappert forsøk på å kle på seg ullsokken. Hun viser en personlig kompetanse i og med at hun møter utfordringen med selvstendighet, iver og motivasjon. I tillegg prøver jenta å utfordre seg selv med et ønske om å kunne kle på seg ullsokken alene.

Denne situasjonen gav jenta en autentisk mestringsopplevelse. For det første er påkledning en situasjon barna møter ofte i barnehagen. Det betyr at de erfaringene barna møter, om de erfarer mestring eller ikke, er noe de tar med seg videre til andre situasjoner. Her fikk jenta erfaring med å kle på seg selv, tilpasset alder og modning, slik at hun fant ut hva mestret på egenhånd.

Jenta i observasjonssituasjon 2 gir uttrykk for en personlig kompetanse gjennom at hun har sterke meninger om hva hun vil og ikke vil ha på seg. Mestringsforventningen kommer frem i form av at jenta har tro på at hun selv kan avgjøre best hva hun skal ha på seg. Det vises også gjennom at hun er selvstendig og kler på seg selv. Dette vet jenta at hun kan, hun har tro på egen kompetanse. Det som var vanskelig med selve påkledningen var å brette over. Hun prøver selv, men tar imot når hjelpen byr seg. Med bakgrunn i at hun selv ikke ber om hjelp til dette, tolker jeg det slik at jenta i utgangspunktet hadde forventninger om å skulle mestre det selv.

Her kommer også autentiske mestringsopplevelser til syne fordi påkledning er en rutinesituasjon barn i barnehagen er vant med. Det som kunne by på utfordringer her var temperaturforandringen ute, og dermed mer klær på kroppen. Jenta får i samspill med pedagogen klarhet i hva som egner seg å kle på med tanke på temperaturen ute. Selv om jenta må gå noen runder med seg selv, får hun en autentisk mestringsopplevelse i form av at hun til slutt mestrer den gitte oppgaven og er fornøyd når hun går ut. Dette tar jenta med seg videre, og det kan kanskje gjøre påkledningen litt lettere neste gang å ha denne erfaringen med seg i bagasjen.

Alt i alt opplever jeg at barna i begge barnehagene får oppleve autentiske mestringsopplevelser. Dette fordi den autentiske mestringsopplevelsen kommer til syne gjennom at barna trolig har erfart mestring i påkledningssituasjoner før. Det som kommer frem under observasjonene er at barna mestrer oppgaven de har begitt seg ut på eller blir

utfordret på, og kan dermed ha disse erfaringene og opplevelsene med seg når de begir seg ut på andre oppgaver. Jeg opplever det slik at barna blir tatt på alvor og vist respekt fordi de får bidra og de blir gitt utfordringer som står i samsvar med barnas alder og modning. Det er balansegang mellom utfordring og mestringsforventning.

Intervju – hva sa pedagogene om hverdagsmestring?

Under intervjuet med informant 1 kommer det frem at barn er små mennesker med en iboende kunnskap som skal frem, utvikles og brukes. De må få komme til og prøve selv. Konkret om påkledning og mestring forteller informant 1 at når barna viser interesse og vil prøve, må det gis tid til dette. De som ikke kommer dit, må oppmuntres av de voksne i barnehagen. Småting er viktig, barna må selv få gjøre det de kan for å oppleve mestring.

Barna må få muligheten til å prøve og de må få ros. Å oppleve mestring, å få til noe, er en god følelse også for de minste barna. Det kan innebære småting som å ta på seg støvlene, ta på såpe, klatre opp på stolen, pusle eller drikke av vanlig kopp. De voksne i barnehagen må se barnet og oppmuntre, mener informant 1.

Informant 2 forteller at det er viktig å forberede barna på hva som skal skje, gi beskjed en stund før de skal ut slik at de kan avslutte leken. Det er viktig å se an situasjonen, og vite at alle får oppleve mestring. Pedagogens rolle i forhold til hverdagsmestring er viktig hele dagen i barnehage, fra tidlig til seint. Som ansatt i barnehage kan du gi mye, det handler bare om hva du gjør ut av det. Det er viktig å være en god rollemodell.

Intervjuet med informant 2 får frem at hverdagsmestring handler om at alle skal oppleve at de kan, at de får til. Både barn og voksne trenger tid for at det skal oppstå mestringsfølelse. I påkledningssituasjonen er det viktig å gi barna mestringsfølelse. Da kreves det at den enkelte følges opp. Alle er ulike og på ulikt nivå, noen trenger tett oppfølging, mens andre ordner alt på egen hånd. Informant 2 poengterer at alle barna må bli sett og få bekræftelser og ros i hverdagen.

4.3 «De må vise respekt» - om verdisyn, rollemodeller og verbal overtalelse

I observasjonssituasjon 1 legger pedagogen til rette for mestring. Hun finner frem jentas klær samtidig som hun er i dialog med jenta og gir henne tid til å utforske. Jenta viser interesse for å prøve å kle på seg selv. Jeg observerer ingen verbal overtalelse i denne situasjonen.

Det jeg opplever er at pedagogens verdisyn kommer frem i holdninger og handlinger gjennom at jenta får muligheten til å oppleve mestring. Som rollemodell viser pedagogen at hun har tro på jentas personlige kompetanse, hun gir jenta tid til å oppleve mestring på hennes eget nivå. Det betyr at jeg ser det slik at det er balanse mellom utfordring og mestringsforventning her. Jentas mestringsfølelse fører til at hun utfordrer seg selv et hakk videre, hun har tro på egen kompetanse. Av den grunn var ikke verbal overtalelse nødvendig i denne situasjonen.

Observasjonssituasjon 2 viser at pedagogen er i dialog med jenta som ikke ville ha på seg så mye klær. Når jenta uttrykker dette, tar pedagogen henne med til døra og de snakker om været, at det er høst og litt kaldere ute. På den måten utfordrer hun jenta i forhold til påkledning. Pedagogen beordrer ikke bare jenta til å kle på seg det hun selv mener passer best. Hun er i dialog med jenta underveis, og gir forklaringer.

Jenta bestemmer seg for å ta på dressen med bare strømpebukse og t – skjorte og pedagogen uttrykker at hun tror det kan bli litt kaldt. Jenta sier: «ååå!», og viser med kroppsspråk at hun er irritert. Pedagogen viser forståelse for dette og sier hun skal få en hjelpende hånd. Dette virker oppmuntrende på jenta som etter hvert får på seg litt varmere klær og dress.

Når hun bare har igjen å brette over blir pedagogen oppmerksom på at hun strever litt og lurer på om hun synes det er litt vanskelig. Jenta bekrefter dette og tar imot hjelpen som pedagogen tilbyr. Pedagogen og jenta er i dialog om at en venninne av jenta står ute og venter på henne. Dette virker motiverende på jenta, som smiler og løper ut.

Pedagogens verdisyn kommer til uttrykk i hennes handlinger. Jeg opplever det slik at pedagogen utfordrer jenta på et område hvor det er behov for henne å kjenne på mestringsfølelsen. I denne situasjonen kunne pedagogen valgt å la jenta gå ut i de klærne hun selv hadde tenkt. På den måten kunne jenta kjent på kroppen om det ble for kaldt eller ikke. Min tolkning er at slike situasjoner er noe jenta strever med, og at pedagogen derfor hadde en klar formening om den utfordringen hun gav jenta. Vinteren nærmer seg, noe som betyr mer klær under dressen når jenta skal ut. Gjennom å mestre utfordringen ville trolig jenta ta med seg denne opplevelsen videre til neste påkledningssituasjon, og dermed kanskje gjøre den litt lettere.

Som rollemodell viser pedagogen at hun har tro på jentas personlige kompetanse i form av at hun gir henne utfordringer det er realistisk for henne å mestre, selv om hun strever litt med det. Pedagogen er rolig, støttende og i dialog med jenta underveis.

Intervjuene – hva sa pedagogene om verdisyn?

Begge informantene sier noe om at de ansatte skal legge til rette, veilede og støtte barna mot å bli den beste utgaven av seg selv, noe som naturlig stiller krav til et felles verdisyn. Samspillet mellom barn og pedagog er av betydning med tanke på miljøet i barnehagen.

Informant 1 forteller at barna må få vise hvem de er, de skal bli sett og hørt, og de ansatte må lære å oppfatte og respektere barnas uttrykk. Det enkelte individ skal anerkjennes for det mennesket de er. Informanten vektlegger at det skal være fokus på subjektet som en del av fellesskapet, og at de ansattes oppgave blir å legge til rette, veilede og støtte barna.

De ansattes tanker og holdninger har stor betydning, i følge informant 1. Hvis alt skal gå så fort er det fare for at vi tar ifra barna mestringsfølelsen i hverdagen. Informanten forteller at når en tenker over det, noe som kanskje ikke blir gjort så mye i hverdagen, er sammenhengen mellom verdisyn og mestring veldig klar. «Feil» verdisyn kan gi konsekvenser i form av at barna ikke får prøve så mye selv.

Det at hvert barn må få bli den beste utgaven av seg selv, er viktig for informant 2. Barn må ses og høres, og de må behandles ulikt, som den de er. Grensesetting er viktig, de voksne må være tydelige på en fin måte, de må vise respekt. Å kunne se hvor barna trenger å oppleve mestring, står sentralt. Påkledning gir gode muligheter til en til en - relasjoner, det er derfor viktig å ikke ha alle i gangen samtidig.

Er det *samsvar* mellom det som blir sagt og det som blir gjort?

Observasjonssituasjon 1 stemmer godt overens med det som kommer frem under intervjuet med informant 1. Barnet får tid til å utforske og dermed muligheten til å oppleve mestring i påkledningssituasjonen. Jenta viser interesse for å prøve selv og får gjøre dette i eget tempo. På den måten kan hun også utfordre seg selv i denne situasjonen, noe hun gjør ved å prøve seg frem med å kle på seg ullsokken.

Dette viser at utfordringene tilpasses det enkelte barn, barnets mestringsforventninger møtes med respekt og barnet blir sett. Informanten sier at barna må få gjøre det de kan for å oppleve mestring, noe denne situasjonen viser. Balansegangen mellom utfordring og mestringsforventninger skjer her på barnets premisser siden barnet selv velger hva hun vil begi seg ut på.

Når det gjelder observasjonssituasjon 2 er det også samsvar mellom det som blir sagt og det som blir gjort. Pedagoger forteller at det er viktig å følge opp barna i påkledningssituasjoner, noe som vises gjennom samhandlingen med jenta. Det settes grenser og gis utfordringer i forhold til hvilke klær som er greit og ikke å ha på, men dette gjøres med respekt. Pedagoger hisser seg ikke opp, hun hever ikke stemmen og gjennom å kommunisere med jenta motiverer hun til mestring.

Slik jeg tolker det ser pedagoger at dette er et område hvor jenta trenger å oppleve mestring, og anser dermed utfordringen som passende. Hun viser at hun har tro på at jenta mestrer den gitte oppgaven. Det er balanse mellom utfordring og mestringsforventning.

Pedagoger forteller også at det trengs tid for at mestringsfølelsen skal oppstå. Selv om jenta opplevde denne situasjonen som en utfordring med tanke på hvilke klær hun skulle ha på, fikk hun ta den tiden hun trengte. Mestringsforventning kommer til syne her gjennom at jenta selv hadde tro på egen kompetanse med tanke på valg av klær. Pedagoger utfordret henne gjennom å be henne ta på seg noe varmere.

Sett i forhold til alder og modning anser jeg balansegangen mellom utfordring og mestringsforventning som reell. Jenta mestrer oppgaven selv om hun opplevde den som utfordrende.

4.4 I lys av Albert Banduras sosialkognitive teori – pedagogers verdisyn og barns hverdagsmestring

Etter å ha gjennomgått datainnsamlingen og knyttet den opp mot perspektiv og teorigrunnlag, anser jeg det nå som hensiktsmessig å se dette konkret i forhold til problemstillingen. På den måten vil jeg kunne gi en beskrivelse av hvordan datainnsamlingen, den sosialkognitive teorien og problemstillingen kan ses som en helhet.

Personlig kompetanse – erfaringer legger grunnlaget for troen på egen mestring

I Banduras teori vektlegger han troen på personlig kompetanse, og hvordan denne kompetansen kan ha innvirkning på den konteksten du er en del av. Det vil si at de sosiale forholdene er av betydning for det kognitive, og det kognitive er av betydning for det sosiale. Det ytre og det indre har en gjensidig påvirkning av hverandre (Kähler 2012).

«Troen på den personlige kompetence og selvstændighed er det, der karakteriserer det velfungerende kompetente selv, der kan kontrollere valget af og mestre de oppgaver, det kommer ud for» (Kähler 2012: 18).

I forhold til troen på egen kompetanse og mestringsforventninger, er miljø og rollemodeller av betydning. Miljøet som barnet er en del av i barnehagen må stå i samsvar med barnets ønsker, og motivere dets tro på seg selv som et kompetent individ. Dette innebærer at pedagogen har betydning som rollemodeller for barna, og har et stort ansvar i form av å finne en balansegang i forhold til oppgaver og utfordringer som barnet møter i sin hverdag. Pedagogene må kunne evne å gi barna noe å strekke seg etter, men samtidig vite at oppgaven eller forventningen er realistisk for individet å oppnå. Barnet må få erfaring med å mestre, i tillegg til at barnet forstår og tror på at det kan påvirke miljøet det er en del av. Barn som har tro på sin personlige kompetanse vil ha et bedre grunnlag på veien mot å nå sine mål gjennom livet, det vil påvirke deres handlinger (Kähler 2012: 18 – 19).

Dette kan ses i sammenheng med det jeg fant ut av gjennom observasjon og intervju. Pedagogene legger til rette for mestring gjennom å se barnet som kompetent. Barna får tid til å utforske og de blir utfordret til mestring i forhold til alder og modning. Slik jeg tolker det, er det pedagogens verdisyn som kommer til syne gjennom holdning og handling. Dette er av stor betydning for barnas mulighet til hverdagsmestring. Hvis pedagogene ikke hadde hatt et bevist forhold til, og et ønske om at barnas personlige kompetanse skal komme til syne, er jeg av den formening at dette ville fått negative konsekvenser for barnas mestringsforventninger.

Hvis ikke barna tror de kan mestre en oppgave, vil de sannsynligvis ikke være så ivrige på å utføre den. Under datainnsamlingen kom det frem at pedagogene viser barna respekt selv om de ga dem utfordringer. Respekt er av betydning for mestring og handling, sett i forhold til den sosialkognitive teorien.

Mestring i å utøve sin personlige kompetanse – respekt gir barnet frihet til handling

Bandura bruker begrepet frihet om hvordan den personlige kompetansen utøves for å oppnå ønsker og mål. Individets normer og verdier kommer til uttrykk i handlinger, og for å oppnå følelsen av frihet hevder Bandura at respekt er nøkkelordet. Frihet krever å bli respektert av menneskene i de omgivelsene individet er en del av. Å handle på bakgrunn av sine normer og verdier betyr å kunne utøve sin personlige kompetanse, og dermed oppleve frihet. Miljøet kan

påvirke våre handlinger, men det er individet selv som tenker og handler, og igjen kan påvirke miljøet (Kähler 2012: 21).

«Negative vurderinger af (...) en person formindsker (...)dennes opfattelse af hans eller hendes personlige kompetence. Det påvirker både personens tanker om sig selv og dennes motivation . Det gjælder i særlig grad, hvis personens selv vurdering er lav»(Kähler 2012: 25).

Hvis et barn blir gitt for store eller for små utfordringer vil dette ha betydning for utviklingen av dets personlige kompetanse. Pedagogens evne til å finne balansen mellom utfordring og mestringsforventning vil derfor kunne påvirke barnets utvikling i denne sammenheng i stor grad. Barna må oppleve mestring på samme tid som de har noe å strekke seg mot. Pedagogens oppgave blir da å se det enkelte barn og finne passende utfordringer som gir barnet muligheten til å oppleve hverdagsmestring.

Under datainnsamlingen mener jeg dette kommer tydelig frem. På småbarnsavdelingen la pedagogen til rette for mestring etter barnets alder og modning. Gjennom å la barnet prøve seg frem i eget tempo, førte det til at barnet utfordret seg selv. Jenta hadde tro på egen kompetanse og viste at det er viktig å ha noe å strekke seg etter. Hun ville ha en større utfordring, og tok saken i egne hender. Pedagogen respekterte jenta, noe som førte til frihet og handling.

På søskenavdelingen opplevde jeg også at pedagogen hadde evnen til å legge til rette for balansegangen mellom utfordring og mestringsforventning gjennom å gi jenta noe å strekke seg mot. Med bakgrunn i at jenta var fem år, og viste selvstendighet i forhold til selve påkledningen kom mestringsforventningen frem. Pedagogen anså det, slik jeg tolker det, som nødvendig å utfordre jenta på et område hun mente det var behov for å oppleve mestring. Pedagogen viste respekt, selv om hun utfordret jenta, og dette påvirket de handlingene jenta gjorde. Min tolkning er at pedagogen hadde tro på jentas personlige kompetanse, og mente dette var noe hun ville mestre selv om hun møtte motgang.

5.0 Til slutt: Ei jente på to år: «Dæ hær dæ didd e t!». Sosialkognitiv teori – balansegangen mellom utfordring og mestringsforventning

Avslutningsvis har jeg lyst til å fortelle en historie jeg opplevde på jobb i forhold til påkledning. Denne historien får frem at barns hverdagsmestring handler mye om

tilrettelegging. Det handler om balansegangen mellom utfordring og mestringsforventning, og om det å gi barna noe å strekke seg etter samtidig som det skal være realistisk at de skal mestre den gitte oppgaven.

Barn og voksne i barnehagen er i garderoben for å gjøre seg klar til å gå ut. Det regner mye ute, og regntøy skal på. Ei jente på to år sitter sammen med en ansatt i forbindelse med påkledningen. Den ansatte finner ikke regntøyet til jenta og velger derfor å finne frem en vanlig dress som jenta kler på seg. Når jenta har fått på seg dressen finner en av de andre ansatte jentas regntøy likevel. Det forklares for jenta at hun hadde regntøy likevel og at hun må skifte siden det regner så mye ute. Da stiller jenta seg opp med hendene på hoftene, legger hodet på skakke og uttrykker med stor overbevisning: «Dæ hær dæ didd e t!»

Til tider kan det bli for mye fokusert på at barn skal mestre i hverdagssituasjoner. Her viser jenta tydelig at hun ikke har tenkt å kle av seg det hun har kledd på, for så å kle på seg en gang til. Slik jeg ser det, opplevde jenta at det ble stilt for høye krav hvis den ansatte hadde trodd hun skulle kle på seg to ganger før hun kunne gå ut å leke. Finner ikke de ansatte frem riktig tøy i første omgang, så kan de jammen ha det så godt, er vel moralen som kommer frem om vi ser det fra jentas ståsted.

Min førforståelse var ledet an av en tanke om at pedagogene gjør mye av det barna kan gjøre selv i hverdagssituasjoner. Datainnsamlingen viser imidlertid at pedagogene ser barna, hvor de trenger mestring og gir tid til dette. Pedagogene viser evnen til å gi utfordringer tilpasset alder og modning. De respekterer barna som det individet de er og ser hvor det er behov for mestring. Barna opplever mestring, på samme tid som de har noe å strekke seg etter.

Pedagogens verdisyn kan påvirke barnas hverdagsmestring i form av at muligheten til mestring ligger i at pedagogen ser barnets personlige kompetanse. Det handler om å se det kompetente barnet og dets ønske om hverdagsmestring.

Kilder

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Gulbrandsen, L. (Red.). (2009). *Oppvekst og psykologisk utvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gunnestad, A. (2008). *Didaktikk for førskolelærere, en innføring*. (4.utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

Kähler, C.F. (2012). *Det kompetente selv – en introduksjon til Albert Banduras teori om selvkompetence og kontrol*. (1.utgave). Fredriksberg: Frydenlund.

Manger, T. (2012). *Motivasjon og mestring*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Tholin, K. R. (2008). *Yrkesetikk for førskolelærere*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmestad og Bjørke AS.

Vedlegg 1 Brev til barnehagen

Bente Børstad

Fustvatn

8664 Mosjøen

Høgskolen i Nesna 21. august 2010

Jeg ønsker med dette brevet å komme med en forespørsel i forbindelse med forskning til fagoppgaven i pedagogikk 4.studieår. Fagoppgaven er en del av min eksamen på førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Nesna. Til daglig jobber jeg i Regnbuen barnehage i Mosjøen. Her har jeg jobbet i ni år og trives veldig godt.

Tema i fagoppgaven er mestring. Bakgrunnen er at mestring er et sentralt område med tanke på mitt personlige grunnsyn, og jeg har erfaringer fra praksis som jeg ønsker å gå i dybden på. Min forespørsel blir dermed å få gjennomføre innsamling av data til fagoppgaven i deres barnehage. Jeg personlig står ansvarlig, samt at veileder Sølvi Thuv ved Høgskolen i Nesna er faglig ansvarlig.

For å innhente data har jeg valgt observasjon og intervju som metode. I forhold til tidsbruk har jeg en tanke om en dag i uke 40 eller 41 i deres barnehage. Dette kan vi komme nærmere tilbake til.

Rapporten vil være anonymisert hvis det er ønskelig, og taushetsplikten skal overholdes også i denne delen av undersøkelsen. Rapporten skal legges frem muntlig for klassen, samt veileder og sensor i uke 49. Siden det er en del av eksamen leveres den også inn til karaktersetting ved Høgskolen i Nesna og sensor. Om det er ønskelig, vil det være fullt mulig å få tilgang til den endelige rapporten.

Jeg tar kontakt i slutten av uke 37 og håper på positiv respons.

Vennlig hilsen Bente Børstad

Kontaktinformasjon: Bente Børstad, tlf. 48197030 eller benteborstad@hotmail.com

Sølvi Thuv, tlf. 90112095 eller solvit@hinesna.no

Vedlegg 2 Presentasjon av informantene

Informant 1

Kjønn: Kvinne

Alder: 44

Utdanning: Grunntdanning som førskolelærer, samt spesialpedagogikk 1 og 2 og lederutvikling. Har jobbet i barnehage siden 1993, altså 19 år.

Informant 2

Kjønn: Kvinne

Alder: 41

Utdanning: Førskolelærerutdanning. Kurs og erfaring fra barneidrett, turn og arbeid som støttekontakt. Erfaring med tegnspråk. Livserfaring gjennom arbeid med barn. Har jobbet i barnehage siden høsten 1994 (18 år).

Vedlegg 3 Intervjuguide til fagoppgaven

Min problemstilling er som følger:

«I lys av Albert Banduras sosialkognitive teori; På hvilken måte kan pedagogens verdisyn påvirke barns hverdagsmestring»?

Jeg har valgt å skrive om dette fordi mestring er sentralt i mitt eget verdisyn. Jeg ønsker å finne ut mer om sammenhengen mellom pedagogens verdisyn og barns muligheter til hverdagsmestring. For meg handler hverdagsmestring om å klare seg i hverdagen, da spesielt i de dagligdagse rutinene i barnehagen. Jeg har begrenset dette til påkledningssituasjoner i denne fagoppgaven.

Bakgrunn:

1. Alder?
2. Utdanning?
3. Hvor lenge har du jobbet i barnehage?

4. Kan du fortelle litt om ditt verdisyn?
5. Hva med hverdagsmestring? Hva tenker du om det?
6. Hvilke tanker har du om sammenhengen mellom verdisyn og hverdagsmestring i barnehagen? Kom gjerne med eksempler.
7. Er det noe du legger vekt på med tanke på eget verdisyn og hverdagsmestring i barnehagen? Kom gjerne med eksempler.
8. I hvilke hverdagssituasjoner syns du pedagogens rolle er viktig med tanke på barns hverdagsmestring?
9. Hva tenker du om pedagogens påvirkning med tanke på mestring i påkledningssituasjoner? Kom gjerne med eksempler.
10. Hvilke utfordringer kan eventuelt oppstå for pedagogen i forbindelse med verdisyn og barns hverdagsmestring? Kan du si litt om hva du tenker i forhold til dette?

Vedlegg 4 Utdrag fra rådata

Informant 1 - observasjon

Ei lita jente tar kontakt med henne gjennom å pirke pedagogen på armen. Pedagogen spør om hun har lyst til å gå ut og blir med jenta i gangen. Hun setter seg ned på kne og snakker med jenta om hva hun tror de skal kle på i dag. De ser opp på knaggen til jenta som nikker når pedagogen holder frem et av plaggene. Pedagogen tar ned klærne og gir dem til jenta som igjen legger klærne på benken. Klærne utforskers gjennom å ta lua på og av, lukke og åpne selene på regnbuxsa og prøve å få på ullsokken.

Informant 1 – intervju

Barn må få vise hvem de er, de skal bli sett og hørt, og de ansatte må lære å oppfatte og respektere barnas uttrykk. Barn er små mennesker med en iboende kunnskap som skal frem, utvikles og brukes. Å oppleve mestring, å få til noe, er en god følelse også for de minste barna.

Sammenhengen mellom verdisyn og mestring er stor, ifølge informanten. «Feil» verdisyn kan gi konsekvenser i form av at barna ikke får prøve så mye selv. Barn er mennesker, de må få komme til og prøve selv. De ansattes tanker og holdninger har stor betydning. Hvis alt skal gå så fort er det fare for at vi tar ifra barna mestringsfølelsen i hverdagen. Når barna viser interesse og vil prøve, må det gis tid til dette. De som ikke kommer dit, må oppmuntres av de voksne i barnehagen. Småting er viktig, barna må selv få gjøre det de kan for å oppleve mestring.

Informant 2 observasjon

Ei jente uttrykker at hun ikke vil ha på seg så mye klær, hun vil ikke ha fleece og ikke dress. Pedagogen tar jenta med seg til døra for å se hvordan været er i dag og forteller at det er høst og begynner å bli kaldt ute. Jenta som ikke ville ha på seg dress finner etter en stund ut at hun skal kle på seg dressen, med bare strømpebukse og t – skjorte under. Pedagogen sier at hun tror det kan bli for kaldt. Jenta blir irritert og sier: «åååå!». Pedagogen svarer: «kom, så skal du får en hjelpende hånd».

Jenta som plagdes litt med hva hun skulle ha på seg, har bare igjen å brette over. Pedagogen lur på om hun syntes det var litt vanskelig. Jenta sier ja, og får litt hjelp.

Informant 2 intervju

Verdisynet til informant 2 vektlegger at hvert barn må få bli den beste utgaven av seg selv. Barn må ses og høres. Grensesetting er viktig, de voksne må være tydelige på en fin måte, de må vise respekt. Når det gjelder hverdagsmestring handler det om at alle skal oppleve at de kan, at de får til. Å kunne se hvor barna trenger å oppleve mestring, står sentralt. I påkledningssituasjonen er det viktig å gi barna mestringsfølelse. Da kreves det at den enkelte følges opp. Alle er ulike og på ulikt nivå, noen trenger tett oppfølging, mens andre ordner alt på egen hånd. Påkledning gir gode muligheter til en til en - relasjoner, det er derfor viktig å ikke ha alle i gangen samtidig.